

THE WAR MUST GO ON

**DYNAMIKA WOJNY W UKRAINIE
I JEJ REPERKUSJE
DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI**

**POD REDAKCJĄ
ARTURA GRUSZCZAKA**

THE WAR MUST GO ON

Dynamika wojny w Ukrainie i jej reperkusje
dla bezpieczeństwa Polski

SOCIETAS

seria pod redakcją
BOGDANA SZLACHTY

138

THE WAR MUST GO ON

Dynamika wojny w Ukrainie i jej reperkusje
dla bezpieczeństwa Polski

pod redakcją
Artura Gruszcza

Kraków 2023

Artur Gruszczak

Uniwersytet Jagielloński

 <https://orcid.org/0000-0002-3450-8377>

 artur.gruszczak@uj.edu.pl

© Copyright by individual authors, 2023

Recenzent

dr hab. Daniel Boćkowski, prof. UwB

Opracowanie redakcyjne

Magdalena Gibiec

Projekt okładki

Marta Jaszczuk

ISBN 978-83-8138-880-1

<https://doi.org/10.12797/9788381388801>

Autor zdjęcia na okładce: Yarohork (Adobe Stock)

Publikacja dofinansowana przez Instytut Nauk Politycznych i Stosunków
Międzynarodowych UJ

Licencja: CC-BY-SA-4.0

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

SPIS TREŚCI

ARTUR GRUSZCZAK	
Wprowadzenie	7

CZĘŚĆ I WOJNA W UKRAINIE

ARTUR GRUSZCZAK	
Kilka uwag o strategicznym wymiarze wojny w Ukrainie	13

ADRIAN TYSZKIEWICZ	
Konflikt rosyjsko-ukraiński jako czynnik nowej dwublokowej rywalizacji	23

PAWEŁ FRANKOWSKI	
Konsekwencje wojny rosyjsko-ukraińskiej dla gospodarki światowej	33

DOMINIKA DZIWIŚ, BŁAŻEJ SAJDUK	
Rosyjska inwazja na Ukrainę a przyszłość cyberwojny – wnioski w rocznicę „specjalnej operacji wojskowej”	43

MAREK CZAJKOWSKI	
<i>Against All Odds</i> . Po co Rosji Ukraina?	53

PIOTR BAJOR	
Ukraina w obliczu rosyjskiej agresji – polityka i strategia	65

MYKHAILO VOLOKHAI	
Rosyjskie „gadające głowy” ukraińskiej polityki w czasach wojny	75

PIOTR ORŁOWSKI	
Działania sił specjalnych Ukrainy i Federacji Rosyjskiej podczas konfliktu w Ukrainie	85

CZĘŚĆ II
SKUTKI KONFLIKTU W UKRAINIE DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI

DARIUSZ KOZERAWSKI	
Konflikt zbrojny w Ukrainie – reperkusje dla zdolności militarnych Polski.....	97
BOGDAN KOSOWSKI	
System zarządzania kryzysowego sfery cywilnej RP w obliczu wojny w Ukrainie.....	107
WIKTOR HEBDA	
Rosyjska agresja militarna na Ukrainę a bezpieczeństwo energetyczne Polski	115
ARKADIUSZ NYZIO	
Inwazja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę a bezpieczeństwo wewnętrzne Polski.....	125
MATEUSZ KOLASZYŃSKI	
Bezpieczeństwo wywiadowcze Polski po 24 lutego 2022 roku.....	137
BIOGRAMY	147
INDEKS.....	151

THE WAR MUST GO ON. Dynamika wojny w Ukrainie
i jej reperkusje dla bezpieczeństwa Polski, s. 125-136
<https://doi.org/10.12797/9788381388801.12>

ARKADIUSZ NYZIO

INWAZJA FEDERACJI ROSYJSKIEJ NA UKRAINĘ A BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE POLSKI

ABSTRAKT

Rosyjska napaść na Ukrainę w 2022 r. doprowadziła do istotnych zmian w polityce bezpieczeństwa wewnętrznego Polski. Wpisują się one w trend zaostrzania przepisów karnych, rozbudowy uprawnień służb, częstych zmian prawa i stosowania rozwiązań *ad hoc*. W niniejszym rozdziale omawiane są najważniejsze działania w tym obszarze, ogólne kierunki możliwego rozwoju wypadków, jak również główne problemy i wyzwania.

SŁOWA KLUCZOWE: Policja, Straż Graniczna, Ukraina, wojna, uchodźcy

ABSTRACT

The 2022 Russian Invasion of Ukraine and Polish Internal Security

The 2022 Russian invasion of Ukraine led to significant changes in Poland's internal security policy. They are consistent with previously observed trends, such as adopting more stringent criminal law measures and expanding the powers of law enforcement agencies, combined with employing frequent amendments and *ad hoc* legislation. In this chapter, the most important events and likely future developments in the internal security field are examined. Furthermore, the author discusses various problems and challenges faced by the system.

KEYWORDS: Police, Polish Border Guard, Ukraine, war, refugees

Wstęp

W tym rozdziale przedstawione zostaną wybrane aspekty polityki i aparatu bezpieczeństwa wewnętrznego Polski w kontekście konsekwencji napaści Federacji Rosyjskiej (FR) na Ukrainę 24 lutego 2022 r. Przedmiotem zainteresowania autora są przede wszystkim Straż Graniczna (SG), Policja i Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW), a także Służba Kontrwywiadu Wojskowego (SKW) i Żandarmeria Wojskowa (ŻW). Uwaga zostanie poświęcona również administracji cywilnej: Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (KPRM), Rządowemu Centrum Bezpieczeństwa (RCB), Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (UdSC), ministrowi koordynatorowi służb specjalnych oraz prokuraturze.

Artykuł jest oparty na materiałach źródłowych, uzupełnionych przez archiwalne wydania prasowe. Najpierw opisane zostanie tzw. specjalne prawodawstwo, a następnie kwestia ścigania sprawców przestępstw. W zastępującej podsumowanie części pt. *Wyzwania* przedstawiono okoliczności, które będą najsilniej oddziaływać na omawiany obszar w najbliższym czasie¹.

Specjalne prawodawstwo

Jeszcze przed inwazją przy rządzie utworzono dwa międzyresortowe zespoły: ds. przyjęcia uchodźców² i ds. opracowania programu przyjęcia poszkodowanych i rannych³. Zajmują się one m.in. oceną wpływu migracji na bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny.

Skala wywołanej przez inwazję migracji (obecnie w Polsce przebywa ok. 1,3 mln uchodźców z Ukrainy) wymusiła wiele zmian prawnych. Już w marcu 2022 r. została przyjęta tzw. specustawa pomocowa⁴. W dużym stopniu ułatwiła ona przyjmowanie uchodźców, legalizując ich pobyt i umożliwiając podjęcie pracy.

¹ Artykuł oddaje stan na dzień 5 II 2023 r.

² Zarządzenie nr 37 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2022 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw przyjęcia przez Rzeczpospolitą Polską osób napływających z terytorium Ukrainy, M.P. z 2022 r. poz. 268.

³ Zarządzenie nr 36 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2022 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw opracowania programu przyjęcia przez Rzeczpospolitą Polską osób poszkodowanych i rannych napływających z terytorium Ukrainy, M.P. z 2022 r. poz. 267.

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. z 2022 r. poz. 583.

Utworzono też dwie nowe funkcje pełnomocników rządu: ds. uchodźców⁵ i ds. bezpieczeństwa przestrzeni informacyjnej⁶. Pierwszą z nich objął Paweł Szefernaker, sekretarz stanu w MSWiA odpowiedzialny za nadzorowanie wojewodów i współpracę z samorządami. Drugą powierzono Stanisławowi Żarynowi, wówczas dyrektorowi Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego KPRM i rzecznikowi prasowemu ministra koordynatora służb specjalnych. W odniesieniu do obowiązków obu pełnomocników prawodawca posłużył się sformułowaniem „koordynacja”, wskazującym na uprawnienia władcze. Nie wyjaśnił jednak, w jaki sposób miałyby być one realizowane. Przykładowo Żaryn ma koordynować realizację czynności analityczno-informacyjnych służb specjalnych, co nie ma umocowania w ich ustawach kompetencyjnych. W praktyce jego aktywność to przede wszystkim dementowanie rosyjskiej propagandy na podstawie informacji otrzymanych od służb.

Obecne wazą się losy tzw. komisji weryfikacyjnej ds. wpływów FR. Ciało, którego utworzenie zaproponowała w grudniu 2022 r. sejmowa większość, miałyby zajmować się badaniem, w jaki sposób w latach 2007-2022 Moskwa wpływała na działanie polskiego państwa i bezpieczeństwo wewnętrzne RP. Aktualnie projekt jest na etapie prac w komisji sejmowej.

Inną ważną specustawą jest tzw. ustawa sankcyjna⁷. Jej drogą ustanowiono listę osób i podmiotów objętych sankcjami, powierzając szefowi MSWiA obowiązek jej prowadzenia. Jest ona kształtowana dzięki informacjom służb, np. ABW. Obecnie znajduje się na niej 38 osób i 39 podmiotów, m.in. Kaspersky Lab i Wildberries. Sankcje mają charakter zindywidualizowany, od pełnego instrumentarium (w tym zamrożenia środków) do wpisu do wykazu cudzoziemców, których pobyt na terytorium RP jest niepożądany (prowadzi go szef UdSC).

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 2022 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do spraw uchodźców wojennych z Ukrainy, Dz. U. z 2022 r. poz. 721.

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2022 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do spraw Bezpieczeństwa Przestrzeni Informacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 2022 r. poz. 1714.

⁷ Ustawa z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego, Dz. U. z 2022 r., poz. 835.

Postępowania karne

Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości i wojenne

Tuż po rozpoczęciu „specjalnej operacji” przez Rosję Ukraina zwróciła się do Polski o pomoc w postawieniu odpowiedzialnych za nią osób przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym (MTK) w Hadze, zajmującym się rozliczaniem sprawców ludobójstw, zbrodni przeciwko ludzkości i wojennych oraz, co ważne w tym przypadku, agresji. Ukraina i FR nie ratyfikowały jednak Rzymskiego Statutu MTK i poprawek do niego, co komplikuje jurysdykcję MTK. Nie ma wątpliwości, że Moskwa łamie prawo, ale do ewentualnego rozliczenia jej włodarzy może być potrzebny trybunał *ad hoc*. Tym niemniej po przedstawieniu sprawy prokuratorowi MTK (*referral*) przez szereg państw, w tym Polskę, 2 marca trybunał wszczął śledztwo w sprawie sytuacji w Ukrainie (w okresie od listopada 2013 r.), badając ją pod kątem ludobójstwa oraz zbrodni wojennych i przeciwko ludzkości.

W Polsce już 28 lutego na polecenie prokuratura generalnego wszczęto śledztwo w sprawie wojny napastniczej prowadzonej przez Rosję we współpracy z Białorusią. Rozważane są też inne czyny zabronione. Powstał zespół śledczy, w skład którego wchodzi prokuratorzy oraz funkcjonariusze ABW i Policji. Jego prace koordynuje prokurator krajowy Dariusz Barski. Prowadzone są rozmowy z uchodźcami, potencjalnymi świadkami zamachów na życie jeńców wojennych i ludności cywilnej (do października przesłuchano 1,4 tys. osób). Warszawa zadeklarowała bliską współpracę z Kijowem i wnioskuje do innych państw o udzielenie pomocy prawnej⁸. 25 marca Ukraina, Polska i Litwa powołały wspólny zespół śledczy (*joint investigation team*, JIT). W kolejnych miesiącach dołączyły do niego Łotwa, Estonia, Słowacja i Rumunia, a także MTK.

W polskim prawie spenalizowane są nie tylko wszczynanie i prowadzenie wojny napastniczej, ale też publiczne nawoływanie do jej wszczęcia oraz pochwalanie jej wszczęcia lub prowadzenia. Głośna była sprawa świdniczanina Marcina Mikołajka, który od lat w mediach społecznościowych wspierał działania Rosji w Ukrainie, a później poparł „specjalną operację”. W maju ubiegłego roku usłyszał w związku z tym zarzuty, a następnie uciekł z Polski w obawie przed procesem pokazowym i stał się instrumentem propagandy Moskwy oraz Mińska. W styczniu 2023 r. do sądu trafił

⁸ Informacja ministra sprawiedliwości, 1 III 2022, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/dzialania-ministerstwa-sprawiedliwosci-i-polskiej-prokuratury-wobec-wojny-na-ukrainie, 5 II 2023; S. Żaryn, *W ostatnich dniach...* [wpis na Twitterze], 6 III 2022, [online] twitter.com/StZaryn/status/1500387021747101704?ref_src=twsrc%5Etfw, 5 II 2023.

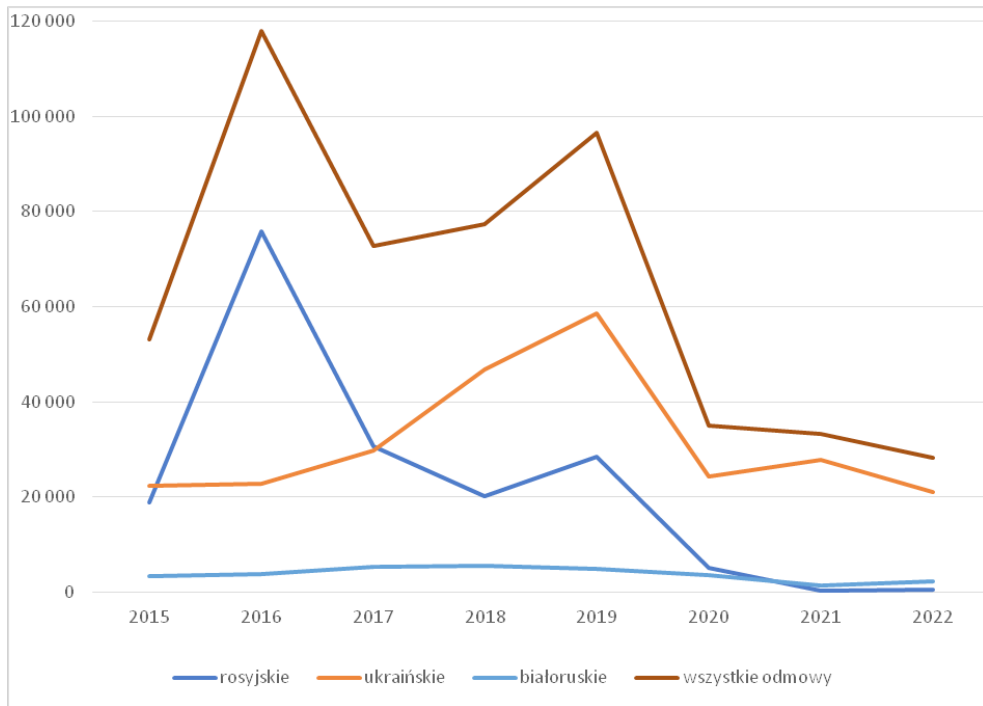
dotyczący go akt oskarżenia. W prokuraturach toczą się podobne sprawy, a zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa składała m.in. ABW⁹.

Przestępczość graniczna

We wrześniu 2022 r., spodziewając się ogłoszenia częściowej mobilizacji w FR, w porozumieniu z krajami bałtyckimi, szef MSWiA *de facto* zamknął przejścia graniczne dla Rosjan. Trzy miesiące później podpisano umowę na budowę bariery elektronicznej na granicy z Rosją, wzorem fortyfikowanej w ostatnich miesiącach granicy z Białorusią. Jeśli zaś chodzi o granicę polsko-ukraińską, to od 25 lutego 2022 r. na wszystkich drogowych przejściach granicznych umożliwiono uchodźcom przejście na polską stronę w ruchu pieszym. Nie oznacza to otwarcia granicy – zewnętrzna granica UE pozostaje strzeżona, a kodeks graniczny Schengen obowiązuje. Zwalczane są wszelkie formy przestępczości granicznej. Stwierdzano m.in. brak podstaw do pobytu, np. z uwagi na brak dokumentów podróży czy przemieszczanie się bez związku z wojną. Zatrzymywano także Ukraińców poszukiwanych przez instytucje krajowe i służby innych państw, w tym osoby, wobec których wydano europejski nakaz aresztowania czy wystawiono czerwoną notę Interpolu (*red notice*). Wciąż zatrzymywani są przedstawiciele różnych nacji, w tym Polacy i Ukraińcy, zajmujący się pomaganiem w nielegalnym przekraczaniu granicy na różnych odcinkach, organizowaniem transportów czy umożliwianiem pobytu przez fikcyjną działalność gospodarczą (*vide* grupa łódzka). Prowadzona jest także kontrola legalności zatrudnienia cudzoziemców, w tym Ukraińców. Spośród ponad 28 tys. cudzoziemców, którzy w ubiegłym roku spotkali się z odmową wjazdu do UE przez polskie przejścia, 75% stanowili obywatele Ukrainy. W latach 2015-2022 odpowiadają za blisko połowę odmów. Ilustruje to wykres 1.

⁹ S. Żaryn, *ABW w ostatnim czasie...* [wpis na Twitterze], 10 VI 2022, [online] twitter.com/StZaryn/status/1535272247069495297, 5 II 2023.

Wykres 1. Odmowy wjazdu do UE przez polską granicę z podziałem na obywatelstwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie corocznych „Informacji Statystycznych” Straży Granicznej.

Liczba odmów udzielonych Ukraińcom jest od kilku lat najwyższa spośród wszystkich nacji, co wynika ze skali ruchu. W przypadku co siódmego Ukraińca przesłanką odmowy było w 2022 r. „stwarzanie zagrożenia” dla Polski lub UE. W identyfikowaniu takich osób polscy pogranicznicy korzystają z informacji strony ukraińskiej, opierając się na umowie o współpracy granicznej z 1993 r. Liczba wydaje się wysoka, ale osoby „stwarzające zagrożenie”, a przynajmniej te wykryte, stanowiły 0,03% Ukraińców, którzy wjechali w ubiegłym roku do Polski.

Na rozpatrzenie w Senacie czeka uchwalona przez Sejm w styczniu 2023 r. ustawa zaostrzająca przepisy migracyjne, rozwijająca korzystanie z systemu SIS II i (zgodnie z trendem) przenosząca niektóre uprawnienia z szefa UdSC na komendanta głównego SG¹⁰. Przykładowo obecnie decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a co za tym idzie, także o zakazie ponownego wjazdu na obszar Schengen (obecnie –

¹⁰ Ustawa o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, druk senacki nr 907, 27 I 2023.

maksymalnie 5 lat, po zmianie – 10), wydają komendanci oddziałów i placówek SG. Organem wyższego stopnia w stosunku do nich jest szef UdSC. Jeśli ustawa wejdzie w życie bez zmian, stanie się nim komendant główny SG. Będzie to kolejna sytuacja, w której organem odwoławczym od decyzji SG jest SG.

Cudzoziemcy a przestępczość

Drogą specustawy pomocowej sądy zostały zobowiązane do orzekania wyższych kar za określone przestępstwa w zdefiniowanych „widelkach”, jeśli popełniono je „w czasie trwania konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy”. Chodzi o przestępstwa przeciwko wolności uchodźców: pozbawienie wolności, zmuszanie do określonego zachowania i uprawiania prostytucji, stręczycielstwo, sutenerstwo i kuplerstwo czy handel ludźmi. Przykładowo, zgodnie z przepisami kk, w normalnym trybie zmuszenie do prostytucji podlega karze pozbawienia wolności w wymiarze 1-10 lat. Natomiast zgodnie z pierwotną (marcową) wersją specustawy pomocowej sąd został zobowiązany, aby w kontekście ukraińskim orzekać karę pozbawienia wolności w wysokości 8-15 lub 25 lat.

W lipcu 2022 r. przyjęto kontrowersyjną nowelizację prawa karnego¹¹, zmieniającą szereg ustaw, m.in. wspomnianą specustawę. Nowela usuwa z systemu karę 25 lat więzienia jako karę odrębną i wprowadza „elastyczny wymiar kar”. Po wejściu jej w życie, co stanie się (w większości) 14 marca br., przedstawione wcześniej przepisy zostaną uelastycznione (tryb zwykły: 1-10 lub 2-15 lat; tryb wojenny: 8-25 lat), co otworzy drogę do wyższych wyroków.

W chwili zamykania artykułu nie były znane pełne dane dotyczące przestępczości w 2022 r. Wstępne informacje Policji wskazują, że uchodźcy są popularnym celem przestępców. Chodzi zwłaszcza o kradzieże (np. dokumentów) i oszustwa (np. związane z wynajmowaniem mieszkania). Odnotowywano przypadki nawoływania do przestępstw z nienawiści i ataków na uchodźców. Do pierwszych zatrzymań w tych sprawach doszło krótko po rozpoczęciu inwazji. Policja rozpoczęła w związku z tym działania informacyjne w języku ukraińskim.

Jeśli chodzi o odwrotny wymiar zjawiska, czyli przestępczość migrantów, to trzeba zaznaczyć, że liczba przestępstw zwiększa się wraz z rosnącą populacją. Zasadniczą wątpliwość dotyczy skali i kierunków zjawiska. Dostępne obecnie dane nie wskazują na niepokojące względem poprzednich lat zmiany. Ponownie odnotowano wzrost przypadków kradzieży sklepowych, ale ma to raczej związek z pauperyzacją społeczną.

¹¹ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2022 r. poz. 2600.

czeństwa, a nie migracją. Zauważono natomiast udział Ukraińców w kolizjach i wypadkach drogowych¹².

Szpiegostwo

Operacjom wojskowym zawsze towarzyszy wzmożona aktywność szpiegowska. Nad Wisłą intensywna penetracja wywiadowcza ze strony FR jest widoczna od kilku lat. O ile jednak w latach 2015-2019 wydano 5 rosyjskich dyplomatów i zatrzymano 3 osoby pod zarzutem szpiegostwa na rzecz FR¹³, o tyle przez ostatni rok ABW i SKW wykryły kilku działających w Polsce szpiegów Kremla oraz zidentyfikowały 45 Rosjan prowadzących działania wywiadowcze pod przykryciem dyplomatycznym¹⁴. W 2018 r. wszystkie państwa UE wydal�y ok. 70 rosyjskich dyplomatów, a w 2022 r. – ok. 490 (najwięcej z Bułgarii i Polski)¹⁵.

W lutym 2022 r. zatrzymano Pabla Gonzáleza, hiszpańskiego dziennikarza rosyjskiego pochodzenia. Został oskarżony o pracę na rzecz Głównego Zarządu Wywiadowczego (GRU). Dla jej cywilnego odpowiednika, Służby Wywiadu Zagranicznego, miał zaś pracować zatrzymany w marcu ubiegłego roku Tomasz Lichocki, wieloletni warszawski urzędnik i m.in. członek Komisji do spraw likwidacji Wojskowych Służb Informacyjnych. Śledztwo wciąż trwa. Z kolei w kwietniu 2022 r. ŻW, dzięki współdziałaniu z SKW, zatrzymała Rosjanina i Białorusina. Mieli oni dostarczać GRU informacje na temat polskich jednostek wojskowych. Pod koniec roku do sądu wpłynęły akty oskarżenia. Natomiast w styczniu bieżącego roku doszło do nieprawomocnego skazania dwóch polskich przedsiębiorców zatrzymanych jeszcze w 2021 r. przez ABW. W ich przypadku chodziło o relację z Federalną Służbą Bezpieczeństwa FR.

W związku z tymi sprawami wiosną i jesienią 2022 r. oraz na początku 2023 r. w mediach pojawiały się zapowiedzi nowych uregulowań dotyczących zwalczania szpiegostwa, ponoć inspirowanych rozwiązaniami francuskimi. Obowiązującym przepisom wytykano niewystarczającą dotkliwość sankcji skutkującą niewielkim potencjałem odstraszenia i zbyt wąską regulację (np. brak penalizacji aktywności prowadzącej do szpiegostwa lub służącej mu). Przedstawiciele obozu władzy zapowiadali m.in. karę dożywocia dla szpiega-funkcjonariusza publicznego, penalizację oferentstwa czy stworzenie nowego przestępstwa – szpiegostwa nieumyślnego. Poza tym uprawnienia

¹² I. Kacprzak, *Nie wszystkich Ukraińców witamy z otwartymi ramionami*, „Rzeczpospolita”, 26 VII 2022.

¹³ *ABW w latach 2015-2019*, s. 2, [online] <http://www.abw.gov.pl/download/1/2908/ABWwlatach2015-2019.pdf>, 3 II 2023.

¹⁴ G. Zawadka, I. Kacprzak, *Wyroki dla szpiegów*, „Rzeczpospolita”, 2 II 2023.

¹⁵ E. Kaca, *Szpiegostwo Rosji w UE – metody działania i wyzwania*, „Biuletyn PISM” 2023, nr 5.

ABW dotyczące zapobiegania i zwalczania terroryzmu miałyby zostać „rozszerzone na przestępstwa o charakterze szpiegowskim”¹⁶. Być może chodzi m.in. o prowadzenie kontroli operacyjnej w trybie analogicznym do tego, jaki wprowadzono w 2016 r. drogą tzw. ustawy antyterrorystycznej. Jak dotąd projekt tych zmian nie został opublikowany.

Za sprawą wspomnianej lipcowej noweli prawa karnego zmieni się wysokość kar. Obecnie udział w działalności obcego wywiadu zagrożony jest karą pozbawienia wolności 1-10 lat (i na razie tak zostanie), natomiast udział lub działanie na jego rzecz połączone z przekazaniem informacji mogących wyrządzić szkodę Polsce – przynajmniej 3 lata. Po 14 marca 2023 r. będzie to 3-20 lat. Z kolei za organizowanie lub kierowanie działalnością obcego wywiadu grozić będzie kara 5-25 lat (obecnie: nie krótsza niż 5 lat lub 25 lat).

Wyzwania (zamiast podsumowania)

Przy założeniu, że szybki koniec wojny jest mało prawdopodobnym scenariuszem, na rozwój sytuacji w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego będą miały wpływ głównie dwie kwestie: finansowo-kadrowa i wyborcza.

Tak jak pandemia, kryzys migracyjny obnażył braki kadrowe aparatu – tym większe, że w praktyce zlikwidowano Obronę Cywilną (rząd pracuje nad projektem ustawy o ochronie ludności i o stanie klęski żywiołowej – jego robocza wersja jest niezgodna z konstytucją). Ponownie luki kadrowe zasypywano specjalnymi nadgodzinami funkcjonariuszy, m.in. Policji, SG i ABW. 1 stycznia 2022 r. wszedł w życie nowy program modernizacji służb, obejmujący lata 2022-2025. Jego realizacja ma doprowadzić do rozbudowy infrastruktury i zwiększenia liczby etatów, m.in. w Policji i SG. Jednakże nawet wypełnienie planowanych etatów, co nie będzie łatwe, nie wystarczy do pokrycia zapotrzebowania. Wartościowych kandydatów, których deficyt jest wielkim problemem, nie przyciągnie się do służb niskimi zarobkami i politycznymi kontrowersjami (*vide* aktywność SG na granicy z Białorusią oraz rozliczne „wpadki” wizerunkowe Policji). Na razie rząd próbuje powstrzymać przemęczonych i sfrustrowanych funkcjonariuszy przed odejściem na emeryturę, oferując im np. specjalny dodatek motywacyjny (tzw. dziadkowe).

W związku z planowanymi na jesień 2023 r. wyborami parlamentarnymi należy spodziewać się nasilenia antyukraińskiej propagandy, prowadzonej pod szyldami

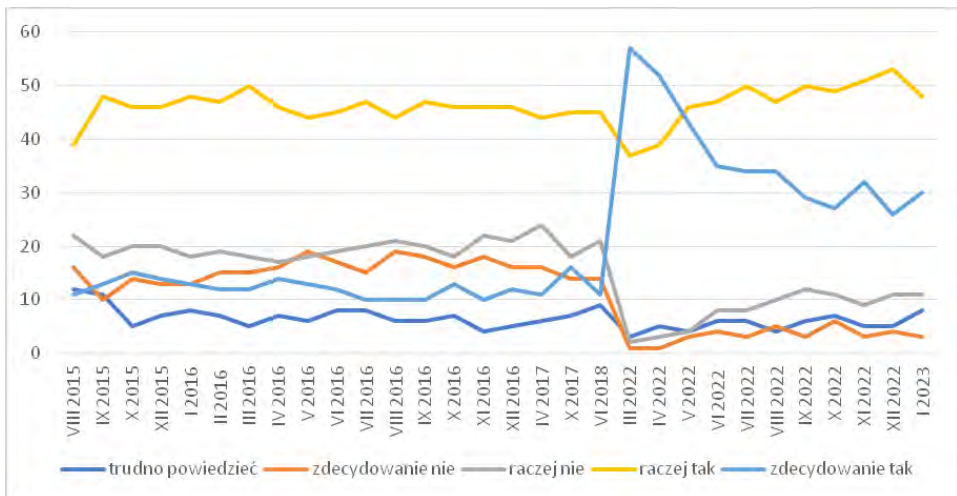
¹⁶ *Informacja ministra sprawiedliwości*, 29 III 2022, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/zmiany-w-kodeksie-karnym-zwiazane-z-zagrozeniem-bezpieczenstwa-panstwa>, 5 II 2023; I. Kacprzak, *Rosyjski szpieg persona non grata*, „Rzeczpospolita”, 24 III 2022.

„neutralności”, „geopolityki” i „realizmu”, zazwyczaj przez skrajną prawicę: „trutherów”, antysemitów, antyszczepionkowców, panslawistów i neopogan. „Specjalnej operacji” towarzyszy prowadzona na wielką skalę (także w Polsce) operacja dezinformacyjna, częściowo sterowana, ale też spontaniczna, wynikająca z osobowości autorytarnej i mentalności spiskowej części społeczeństw lub je eksploatująca. Zalew fake newsów, kolportowanych przez wyspecjalizowane w teoriach spiskowych konta, grupy i portale, dotyczy też spraw związanych z bezpieczeństwem, np. fali przestępstw rzekomo popełnianych przez uchodźców. Wiosną 2022 r. zablokowano (prawdopodobnie stała za tym ABW) wiele stron internetowych szerzących kremlowską propagandę, na czele z popularną „spiskową” telewizją internetową. Niezbędne są kolejne kroki w tym kierunku. W marcu RCB zdefiniowało sześć popularnych fałszywych linii narracji, koncentrujących się na rzekomo uprzywilejowanej pozycji Ukraińców w Polsce i przypominających popularny koncept „wielkiego zastąpienia” (*great replacement*)¹⁷. Wprawdzie żadna z sił politycznych głównego nurtu nie odwołuje się do tych haseł wprost, ale ich echa przebrzmiewają w narracji Konfederacji, nazywanej w związku z tym w sieci „Konfederosją” i „Konfabulacją”.

Zdecydowana większość Polaków wciąż popiera sprawę ukraińską, więc sięganie po tego rodzaju narrację nie opłaca się najważniejszym ugrupowaniom. Jednakże może się to zmienić, jako że entuzjazm Polaków słabnie. Obrazuje to wykres 2.

¹⁷ RCB, *Rosyjskiej agresji zbrojnej...* [wpis na Twitterze], 2 III 2022, twitter.com/RCB_RP/status/1498991005307080707, 5 II 2023.

Wykres 2. Czy Polska powinna przyjmować ukraińskich uchodźców? Odpowiedzi w badaniach Centrum Badania Opinii Społecznej (w %)

Do czerwca 2018 r. pytanie brzmiało: „W związku z konfliktem na wschodzie Ukrainy odnotowano także wzrost liczby uchodźców z tego kraju. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna przyjąć ukraińskich uchodźców z terenów objętych konfliktem?”. Później zmieniono je na: „Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna przyjmować ukraińskich uchodźców z terenów objętych konfliktem?”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie komunikatów Centrum Badania Opinii Społecznej.

Im trwalszy okaże się ten trend, tym śmieiej będzie politycznie instrumentalizowany. To zaś przyczyniać się będzie do jego dalszej konsolidacji i pogłębienia. Efektem może być sekurytyzacja obecności Ukraińców w Polsce i konflikty międzygrupowe – zwłaszcza gdyby w przyszłym rządzie znalazła się Konfederacja. Mechanizm ten ma (i będzie miał) bezpośredni wpływ na skłonność organów ścigania do podejmowania działań. Na „policyjnym” poziomie kluczowe jest egzekwowanie zakazu publicznego nawoływania do nienawiści. Z kolei na szczeblu „politycznym” wiodącą rolę powinna odgrywać ABW, uznając otwarcie wrogie wobec Ukrainy i ukraińskich uchodźców ruchy społeczne za stwarzające zagrożenie godzące w bezpieczeństwo wewnętrzne Polski i jej porządek konstytucyjny.

Wojna wzmocniła w polskich służbach i polityce trendy centralizmu, skupienia na represyjności i poszerzania uprawnień. Tymczasem po ustaniu zjawisk będących przyczyną ich wprowadzenia prawne i funkcjonalne zmiany stają się nową normą. Dwa poprzednie kryzysy, pandemiczny i migracyjny na granicy z Białorusią, zostały jak dotąd zmarnowane. Polski nie stać na zmarnowanie trzeciego.

Bibliografia

- ABW w latach 2015-2019, [online] <http://www.abw.gov.pl/download/1/2908/ABWwlatach2015-2019.pdf>.
- Informacja ministra sprawiedliwości, 1 III 2022, [online] www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/dzialania-ministerstwa-sprawiedliwosci-i-polskiej-prokuratury-wobec-wojny-na-ukrainie.
- Informacja ministra sprawiedliwości, 29 III 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/zmiany-w-kodeksie-karnym-zwiazane-z-zagrozeniem-bezpieczenstwa-panstwa>.
- Kaca E., Szpiegostwo Rosji w UE – metody działania i wyzwania, „Biuletyn PISM” 2023, nr 5.
- Kacprzak I., Rosyjski szpieg persona non grata, „Rzeczpospolita”, 24 III 2022.
- Kacprzak I., Nie wszystkich Ukraińców witamy z otwartymi ramionami, „Rzeczpospolita”, 26 VII 2022.
- RCB, Rosyjskiej agresji zbrojnej... [wpis na Twitterze], 2 III 2022, [online] twitter.com/RCB_RP/status/1498991005307080707.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 2022 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do spraw uchodźców wojennych z Ukrainy, Dz. U. z 2022 r. poz. 721.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2022 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do spraw Bezpieczeństwa Przestrzeni Informacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 2022 r. poz. 1714.
- Ustawa o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, druk senacki nr 907, 27 I 2023.
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz. U. z 2013 r. poz. 1650.
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. z 2022 r. poz. 583.
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego, Dz. U. z 2022 r., poz. 835.
- Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2022 r. poz. 2600.
- Zarządzenie nr 36 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2022 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw opracowania programu przyjęcia przez Rzeczpospolitą Polską osób poszkodowanych i rannych napływających z terytorium Ukrainy, M.P. z 2022 r. poz. 267.
- Zarządzenie nr 37 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2022 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw przyjęcia przez Rzeczpospolitą Polską osób napływających z terytorium Ukrainy, M.P. z 2022 r. poz. 268.
- Zawadka G., Kacprzak I., Wyroki dla szpiegów, „Rzeczpospolita”, 2 II 2023.
- Żaryn S., W ostatnich dniach... [wpis na Twitterze], 6 III 2022, [online] twitter.com/StZaryn/status/1500387021747101704?ref_src=twsrc%5Etfw.
- Żaryn S., ABW w ostatnim czasie... [wpis na Twitterze], 10 VI 2022, [online] twitter.com/StZaryn/status/1535272247069495297.

Minął rok od brutalnej napaści zbrojnej Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Rosyjska agresja była ciosem w chwiejący się liberalny porządek międzynarodowy łączony z uniwersalnymi – jak się wydawało – wartościami i zasadami, takimi jak praworządność, suwerenność, pokój czy współpraca. Była również brutalnym aktem podważenia zrębów pozimnowojennego systemu bezpieczeństwa międzynarodowego, kwestionującym jego logikę oraz rewidującym mechanizmy utrzymujące go w stanie względnej równowagi.

Wybuch wojny w Ukrainie wstrząsnął fundamentami porządku międzynarodowego i wyzwolił energię, która podsyca działania zbrojne oraz odsuwa perspektywę pokojowego zakończenia wojny w odległą przyszłość. Ma to istotne konsekwencje nie tylko dla bezpośrednich stron konfliktu, tj. Rosji i Ukrainy, lecz także dla państw graniczących z obydwojema krajami, w tym Polski.

Niniejsza książka zawiera zestaw krótkich artykułów analityczno-prognostycznych napisanych przez naukowców z Katedry Bezpieczeństwa Narodowego, odnoszących się do zasadniczych aspektów wojny w Ukrainie i jej różnorodnych reperkusji, w szczególności skutków dla bezpieczeństwa Polski.

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-880-1

